

бярэзка №10

№10/2021 (1121)

ISSN 0320-7579

«Містыка – нябачная прырода бачных рэчаў. Яна існуе заўсёды! Пакуль ёсць загадкі, чалавек будзе іх разгадваць, – гэта цікавы працэс! Калі ўсё зразумела, становіцца сумна».

Наталля Сонцава

Беларусь містычная

1. Ян Баршэўскі, «Шляхціц Завальня, або Беларусь у фантастычных апавяданнях»

Гэта класічны твор, які ўваходзіць у школьную праграму, але мне асабіста запомніўся як самы цікавы з яе.

Галоўны герой — Янка, выпускнік Полацкай езуіцкай акадэміі, прыязджае пагасціць да свайго дзядзькі шляхціца Завальні. Янка моцна цікавіцца фальклорам і літаратурай, а яго дзядзька больш за ўсё любіць прымаць гасцей і слухаць ад іх цікавыя гісторыі. У адзін халодны і цёмны вечар у дом Завальні трапляюць чатыры падарожнікі. Шляхціц ласкава іх прымае, але ўзамен просіць распавесці што-небудзь цікавае. Тут-та і пачынаецца вечар жудасных гісторый!

Назва твора кажа сама за сябе. Гэта па сутнасці зборнік фанастычных апавяданняў з кропляй разваг галоўнага героя, і тым ён і прывабны. Неабавязкова чытаць цалкам, каб зразумець сюжэт, тут можна абраць любую частку, якая прышпільна гучыць, скончыць на ёй і нічога не згубіць. Але раю ўсё ж звярнуцца да кожнай навэлы, бо там ёсць, з чаго падзівіцца. Вас чакаюць гісторыі з беларускай міфалогіі, жудасныя прыгоды ў балотах, ваўкалакі і шмат чаго яшчэ!

Цытаты: «Цуды можна зразумець сэрцам, а не навукаю».

2. Уладзімір Караткевіч, «Дзікае паляванне караля Стаха»

Яшчэ адна займальная кніга з класікі белліта і школьнай праграмы. Містычны твор пра каханне, заговоры і шляхту

Божа ж мой, ужо кастрычнік! Гэта сведчыць не толькі пра тое, што лета канчаткова скончылася і нас чакае яшчэ больш халоднае надвор'е, але і пра тое, што нас чакае Хэлоўін! На жаль, без цукерак і маштабнага карнавалу, але з тэматычнымі таварамі, невялікімі вечарынамі і простымі парадамі па святкаванні. Неабавязкова шукаць сабе дарагі карнавальны касцюм, можна проста запрасіць сяброў на прагляд жудаснага фільма ці пасядзець і пачытаць нешта містычнае. Не проста ж так інтэрнэты кожны год поўняцца топамі з жудаснымі кнігамі ці фільмамі для пэўнага настрою. Але ведаеце што? Нідзе няма топаў з беларускай літаратурай!

Таму часопіс «Бярозка» аб'яўляе гэты кастрычнік месяцам містычных прыгод і вырашае стварыць уласны невялічкі спіс беларускіх твораў для адпаведнага хэлоўінскага настрою!

пасярод глыбокай жудаснай дрыгвы.

Маладынавуковец-фалькларыст Андрэй Беларэцкі, збіўшыся са шляху падчас буры, трапляе ў радавы замак Яноўскіх — Балотныя Яліны. Яго прымае гаспадыня замка Надзея Яноўская — апошняя прадстаўніца свайго роду. Яна распавядае Беларэцкаму, што род Яноўскіх пракляты праз здраду, здзейсненую яе продкам Раманам Старым, на дваццаць пакаленняў. Надзея — дваццатае пакаленне роду, яна чакае хуткай смерці, з якой спыніцца і род Яноўскіх. Яна распавядае пра зданяў, з'яўленне якіх прадвесціць яе гібель — Дзікае паляванне, Малога Чалавека, Блакітную Жанчыну. Беларэцкі застаецца ў замку, каб абараніць Надзею і разблытаць клубок падзей.

Уладзімір Караткевіч наогул любіў містычна-фальклорныя матывы. Большасць яго твораў — гістарычныя ці гістарычна-дэтэктыўныя, але ў кожным ёсць крыху дабротнай беларускай містыкі. Ці наадварот: у містычных творах знаходзіцца нешта важнае з гісторыі Беларусі. Хачу адзначыць яго аповесць «**Ладзя распачы**», у якой звычайны беларус гуляе са Смерцю ў шахматы — літаральна! Пры гэтым там ёсць Бона Сфорца (на хвіліну, рэальны гістарычны персанаж!) і глыбокія разважанні наконт лёсу Беларусі. Вось такі бывае Караткевіч!

Р. С. Калі вам спадабаецца вайб «Дзікага палявання», то моцна раю дадаткова азнаёміцца з яго творам «**Чорны замак Альшанскі!**

Цытаты: «Рабі нечаканае, рабі, як не бывае, рабі, як не робіць ніхто, — і тады пераможаш. Нават калі ты слабы як камар пасярод варожага мора. Таму што толькі дурні разважаюць заўсёды па правілах здаровага сэнсу».

«Нават супраць прывідаў можна пайсці з віламі».

3. Людміла Рублеўская. Аповяданне «Ночы на Плябанскіх млынах» (Ці аднайменны зборнік)

Дзеянне адбываецца ў пачатку мінулага стагоддзя. Група інтэлігентаў хаваецца ад турбот часу ў гатычным будынку і распавядае адно аднаму жудасныя гісторыі. Гучыць проста, як і ўсё геніяльнае. Дзесяць з дзесяці для хэлоўінскага вечара! Дарэчы, цікава, што ўсе гісторыі пра Мінск звязаны з рэальнымі месцамі горада (таму потым можна шпацыраваць і лавіць флэшбэкі!).

Калі звяртацца да аднайменнага зборніка, то там можна знайсці яшчэ два цікавыя і містычныя творы. Першы — гэта дэтэктыўна-гатычны раман пад назвай «**Скокі смерці**» (назва кажа сама за сябе), у якім журналістка і рэстаўратар разгадваюць таяміцу сярэднявечных гадзіннікаў. А другі — зборнік (так, зборнік у зборніку насамерэч) «Старасвецкія міфы горада Б.» Назва зноў кажа сама за сябе: па сутнаці гэта шмат гісторый, якія адбыліся ў розныя часы ў загадкавым горадзе Б. А адбывалася там шмат чаго: і смешнага, і сумнага, і містычнага. Не тое каб суперхэлоўінскі твор, але варты ўвагі!

Цытата: «Чым страшнейшы час, тым прыемней слухаць выдуманых жакі...» — аповяданне «Ночы на Плябанскіх млынах».

«У жыцці ўсё звязанае і за ўсё трэба расплачвацца. Свет — сістэма спалучаных са судоў. Калі адваргаеш дабро, яго месца займае зло... А пасля, калі зло адступае, дабро, якое вернецца на сваё месца, будзе як палючы агонь. І будзе паліць, пракаляць грэшную душу, пакуль не выпаліць дарэштты праказу зла, усе язвы і пухліны. А калі хвароба стала невылечнай, і метастазы зла працялі ўсю душу? Вечны агонь...» — аповяданне «Ночы на Плябанскіх млынах».

4. Валеры́й Гапееў, «Зніч ваўкалака»

Спадар Гапееў ужо даўно вядомы сваімі містычна-фантастычнымі творамі, таму абраць нейкі адзін для нашага топа было цяжкавата. Вырашылі ўзяць самы «свежы», напісаны ў мінулым годзе.

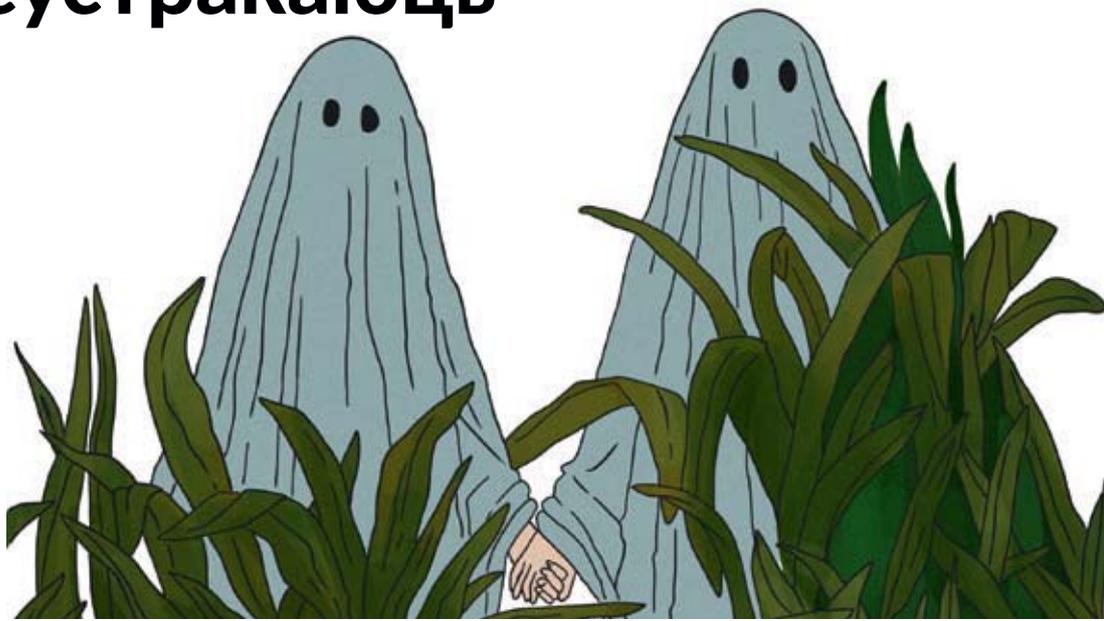
Галоўны герой — адзінаццацікласнік Янка, застаецца летам адзін на лецішчы. Яго бацькі з’язджаюць адпачываць у Турцыю, а ён застаецца глядзець гарод. Гучыць сумнавата, але ён знаходзіць сабе сяброў-равеснікаў і добра бавіць час, пакуль не здараецца нешта дзіўнае. Спачатку суседскія бабулі распавядаюць пра тое, што на гэтых мясцінах жыве нейкая чупакабра ці ваўкалак (што, канешне ж, выклікае ў герояў сумненне), а потым наогул знікае адна са студэнтак, якія прыязджалі ў вёску з фальклорнай экспедыцыяй. Так Янка і яго сябры трапляюць у цэнтр містычных падзей, знаёмяцца з беларускім фальклорам і спрабуюць выйсці з гэтага ўсяго жывымі.

Гэты твор поўнасцю будзецца на беларускай міфалагічнай спадчыне, і гэта, як я лічу, суперпрышпільна. У аповесці нават ёсць момант-абгрунтаванне такога выбару: *«Вось ты зайздросціш грэкам, італьянцам, што ў іх такая цікавая спадчына, такія легенды? А ты палюбі сваё! Бо ж ёсць што любіць! І калі палюбіш сваё, пачнеш проста паважаць чужое. Не зайздросціць іншым, а паважаць. Калі любіш сваё, тады так проста прыняць любоў іншага чалавека да ягонага свайго. І пачаць паважаць гэтага чалавека. А ён будзе паважаць цябе. Хто ўмее любіць, той умее паважаць».*

Вось такі невялікі топ у нас атрымаўся. Дзякуй за ўвагу і шчаслівага вам Хэлоўіна!

Антаніна Бабіна

«Хэлоўін па-беларуску», або Як беларусы духаў сустракаюць

Популярнасць Хэлоўіна з кожным годам расце, і можа нават падацца, што гэта свята — адно з самых новых і трэндавых. Што да нашай краіны, гэта меркаванне правільнае, бо раней у краінах СНД Хэлоўін быў забаронены. Аднак яго гісторыя пачынаецца яшчэ з дахрысціянскай эпохі. Кельты верылі, што ў гэтую ноч на зямлю пранікаюць злыя духі і, каб зберагчы сябе і сваю сям'ю, яны не запальвалі агні ў дамах, апраналіся ў звярыныя шкуры, тым самым адганяючы дэманаў.

У нашай гісторыі таксама ёсць падобныя свята. Толькі звязаны яны не са злымі духамі, а з добрымі. У календары народных свят існуе больш за пяць дат, прысвечаных памерлым. Аднак самая важная сярод іх — Дзяды. Гэтая назва вельмі дарэчная, таму што раней так называлі не толькі прадстаўнікоў старэйшага пакалення, але і

духаў. Звычайна свята адзначалі ў трэцюю суботу пасля Пакроваў (чатырнаццатага кастрычніка), але ў розных рэгіёнах даты маглі змяняцца. Зараз гэтае свята нават зафіксавана як дзяржаўнае і адзначаецца другога лістапада.

Дзяды — хрысціянскае свята з паганскім мінулым, таму ў кожным рэгіёне пераважалі розныя традыцыі яго баўлення. Аднак агульных ўсё ж больш. І, мабыць, галоўная асаблівасць Дзядоў і адрозненне ад сучаснага Хэлоўіна — хатняя і ўтульная атмасфера. Калі Хэлоўін прынята святкаваць сярод мноства людзей ды з размахам, то Дзяды адзначаюць у вузкім сямейным коле, бо ў госці прыходзяць самі продкі, а гэта выдатная магчымасць пачаставаць іх і аддзячыць ім за дапамогу і заступніцтва.

Да свята ішла вялікая падрыхтоўка: гаспадары прыводзілі ў парадак не толькі сябе, але і дамы. Пасля гэтага сям'я

наведвала лазню, дзе пакідала вядро з чыстай вадой і новы венік спецыяльна для душ сваіх продкаў.

І самая смачная частка свята — багата накрыты стол. Не тое каб банкет на ўвесь свет, але на ўсіх членаў сям'і дакладна! Святочны стол быў неверагодна разнастайным і смачным: жанчыны маглі правесці ўвесь дзень за гатаваннем. Бліны былі абавязкова ў любой сям'і. А дробку атмасфернасці дадаваў гаспадар дома: ён запальваў свечку і з малітвай абыходзіў святочны стол. Пасля запрашаў віноўнікаў урачыстасці — душы продкаў — за стол. Кожнага памерлага клікалі па імені ў знак павагі свайму роду.

Рассаджанне таксама было з асаблівасцямі. Традыцыйна члены сям'і садзіліся па старшынстве — ад самага старэйшага да самага малодшага. Лічылася, што такі прыём здольны абараніць дзяцей ад раптоўнай смерці, бо смерць раней забірае таго, хто сядзе за стол першым.

Таксама ва ўсіх рэгіёнах на стол абавязкова ставілі міску і чарку для духаў. Кожны з членаў сям'і дзяліўся з продкамі сваёй ежай і напоймі. Калі пасля вячэры за сталом заставалася ежа, яе пакідалі душам, каб тыя маглі спакойна баляваць да раніцы.

Сама трапеза была вельмі душэўнай і вясёлай. Інакш і быць не магло, бо ад гэтага залежала шчасце сям'і. Таму было прынята не толькі атрымліваць асалоду ад хатніх смачнасцяў, але і дзяліцца ўспамінамі пра продкаў. Малодшыя даведваліся пра гісторыю свайго роду, якую ў далейшым перадавалі наступным пакаленням. Выходзіць, што цэлае свята было скіравана на тое, каб дапамагчы захаваць добрую памяць.

Калорыі пасля вячэры спальвалі яшчэ з тых часоў: як толькі ўсе былі сытыя, пачыналіся скокі, песні і маскаррад! Багацеі ў гэты дзень ладзілі феерверкі.

Самыя цягавітыя актыўна гулялі да самага ранку, бо лічылася, што калі ў ноч святкавання Дзядоў не легчы спаць, то можна ўбачыць продкаў.

Памінальны вечар заканчваўся варажбой. Гаспадар зноў чытаў малітву, а пасля тушыў яскравае полымя свечкі кавалачкам хлеба або бліном, пасля чаго ўся сям'я назірала за дымам. Калі ён ішоў уверх, у будучым сям'ю чакала толькі добрае, ну а калі ж у бок дзвярэй — няшчасці.

Да раніцы гаспадар павінен быў вымавіць такія словы «Дзяды, пагасцявалі ў нас, папіравалі, а цяпер сыходзьце!».

Акрамя таго, беларусы славіліся не толькі сваёй любоўю да продкаў і традыцый, але і шчодрасцю. Усім жабракам неверагодна шанцавала, бо цэлы тыдзень у гонар Дзядоў яны атрымлівалі дары ад кожнай сялянскай сям'і. Гэтая частка свята асабліва нагадвае Хэлоўін.

Вось такім быў «Хэлоўін па-беларуску» — творчым і добрым. І як прыемна ўсведамляць, што восень дорыць нам такія гістарычна значныя даты! Мы не заклікаем вас не святкаваць Дзень усіх святых, мы заклікаем вас паважаць традыцыі іншых культур і шанаваць свае. Жадаем вам вясёлых і яскравых свят!

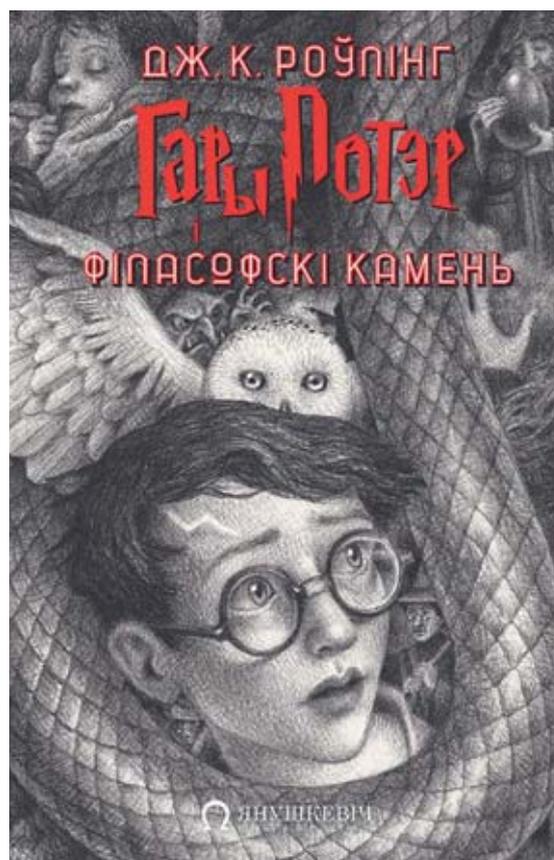
Крысціна Ермачонак

Магія перакладу, або Як творы замежнай літаратуры могуць выклікаць любоў да роднай мовы

Пераглядаць у чарговы раз фільмы пра Гары Потэра восенню — гэта ўжо традыцыя для многіх. І тут не трэба рабіць дарослым вялікія вочы, маўляў, чаму б не пачытаць пра прыгоды хлопчыка са шнарам, бо не ўсім спадабаўся новы пераклад сагі на рускую мову, а стары трэба шукаць на «барахолках» і набываць.

Аднак з 2019 года ў беларусаў ёсць магчымасць без праблем знайсці «Гары Потэра», прычым на нашай нацыянальнай мове! Дзякуючы перакладчыцы Алене Пятровіч, якая працуе ў выдавецтве «Янушкевіч», у свет выйшлі тры першыя кнігі з септалогіі, — і шчыра спадзяемся, што на іх працэс не спыніцца!

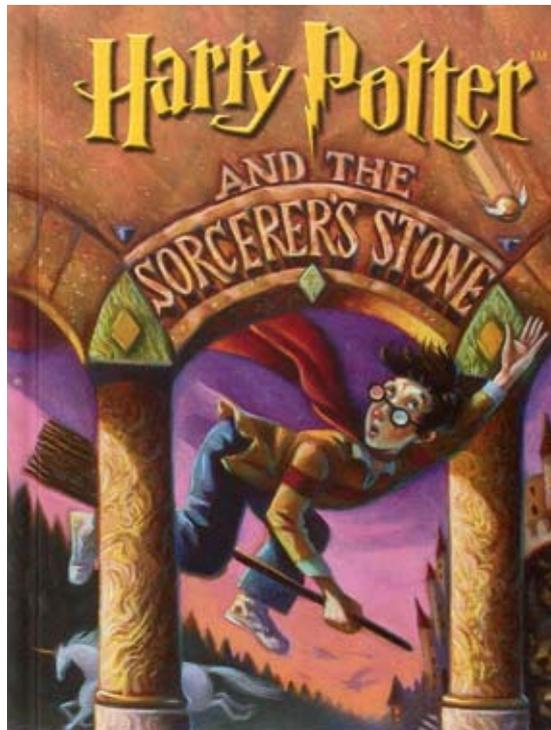
Ва ўсялякім добрым пачынанні, справе ёсць такі момант, калі з’яўляюцца скептычныя сумневы. Так, напрыклад, калі выходзіла толькі першая кніга, знаходзіліся тыя, хто сумняваўся наконт якасці перакладу, а дакладней, з якой мовы зроблены пераклад. Маўляў, хто ведае, раптам Пятровіч проста ўзяла рускі пераклад, бо з яго было б прасцей зрабіць «беларускага» Потэра? Але гэтыя пытанні знікаюць з першых жа старонак чытання. Сказ, з якога пачынаецца «Гары Потэр і філасофскі камень», у арыгінале гучыць так: «Mr and Mrs Dursley, of number four, Privet Drive, were proud to say that they were perfectly normal, thank you very much». Нават тых, хто не ведае англійскую мову, адразу можа заціка-

віць гэтая Privet Drive (дарэчы, гучыць не як «прайвэт» ці як рускае «привет», а «привит»), і нездарма. У Англіі дэкаратыўныя кусты перад прыватнымі дамамі (якім якраз і з’яўляецца дом сям’і Дурсляў) карыстаюцца папулярнасцю, і ў гэтым выпадку гэта кусты біручыны. Вы чулі пра такую расліну? 99 супраць 1, што не. Відаць, з гэтай нагоды ў першым перакладзе на рускую мову гэтая вуліца стала Цісавай. Аднак ціс — гэта вялікае дрэва, ад дзесяці метраў у вышыню,

у Англіі для яго не самыя зручныя кліматычныя ўмовы, да таго ж яно ядавітае (нават яго цень ведзьмакі лічаць небяспечным, і спаць пад такім дрэвам зусім не рэкамендуецца). У наступным перакладзе Privet Drive зрабілі як па слоўніку Біручыннай вуліцай, але ў шматлікіх чытачоў гэта выклікала асацыяцыі хутчэй з элементам гардэробу, чым з нейкай раслінай. Што было рабіць нашай перакладчыцы? Пісаць «вуліца Прывет» ці таксама рызыкаваць з дакладным перакладам? У выніку было знойдзена эlegantнае выйсце: у беларускай версіі «Гары Потэра» сям'я Дурсляў жыве на Крушынавай вуліцы. Па-першае, крушына — гэта таксама куст, прычым больш вядомы, чым біручына. Па-другое, слова мае падобны па гучанні пераклад на рускую мову, што яшчэ больш спрашчае разуменне, пра што вядзецца гаворка.

Гэта была далёка не адзіная складанасць перакладу, з якой Алена Пятровіч справілася на «выдатна». Тэкст насычаны назвамі чароўных істот, аналагі якім не заўсёды можна знайсці ў беларускай міфалогіі, а пра нетыповыя для нашай культуры прозвішчы, якія на мове арыгінала маюць адсылкі, што будуць зразумелымі толькі для носбіта мовы, можна нават не казаць. Аднак яшчэ большай заслугой перакладчыцы стала тое, што, перакладаючы з замежнай мовы, яна паказвае багацце роднай. На кожнай старонцы сустракаюцца каларытныя словы, прычым ад ужывання лексікі, што характэрна толькі для нашай мовы, раман не выглядае як «Прыгоды Гары Потэра ў беларускім Хогвартсе». Была тонкая мяжа паміж «захаваць атмасферу, што была створана на мове арыгінала» і «паказаць багацце беларускай мовы». Не зрабіць перакос у любы з бакоў вельмі цяжка, аднак у перакладчыцы цудоўна атрымалася адчуць залатую сярэдзіну і перадаць яе ў тэксце.

У выніку мы маем прыклад кнігі з замежнай класікі, якая ўзбагачае наш слоўніковы запас. Разам з аўтаркай і перакладчыцай мы назіраем тузін вечарынак, сочым за палётам шэрай кукаўкі і як містар Дурслы, таўсматы мужчына, прыціскаецца да сцяны ад пагроз Хагрыда. Пагаджаемся з прафесарам Макгонагал, што некаторым чараўнікам заўсёды бракавала розуму, а прафесар Дамблдор занадта шляхетны, каб карыстацца цёмнымі сіламі, і смяёмся з таго, што сам Дамблдор, сур'ёзны стары чалавек, па-дзіцячы проста дурэе ад лімонных карамелек. І гэта толькі першы раздзел! Далей пачынаюцца яшчэ яскравейшыя гульні слоў, яшчэ больш каларытная лексіка, і ў працэсе чытання любоў да роднай мовы становіцца яшчэ мацнейшай.

Зразумела, што ў кожнага свае ўяўленні пра тое, як павінен праходзіць кастрычнік, самы загадкавы месяц у годзе. Дарэчы, чытаць цёмным вечарам пра таямнічыя прыгоды чараўнікоў на адной з рэдкіх моў свету — вельмі містычна. А зусім нядаўна якраз выйшла трэцяя кніга з септалогіі, «Гары Потэр і вязень Азкабана». Ні на што не намякаем (падміргванне).

Ксюша Сітнік

Легенда пра Камароўку

Рынак можа быць папулярным месцам не толькі сярод старэйшага пакалення. Яскравым прыкладам з'яўляецца Камароўскі рынак, які знаходзіцца ў цэнтры Мінска. Ён славіцца сваімі маштабамі і велізарным выбарам прадуктаў. Нават маладыя выбіраюць каларытную Камароўку ў якасці лакацыі для памятнай здымкі. Ды і за мяжой наш рынак славіцца. Яшчэ не бачылі гучныя загаловкі ў мясцовых выданнях «Пра мінскую Камароўку ведае нават Стывен Спілберг»?

Уся справа ў амерыканскім мультыку пра мышэй Стывена Спілберга *An American Tail* («Амерыканскі хвост»). Дзеянне адбываецца на ўсходзе Расійскай імперыі ў канцы XIX стагоддзя. На сям'ю мышэй Мышкавічаў пастаянна нападаюць бязлітасныя каты. Тата Мышкавіч дае даўся пра Амерыку, дзе, па аповедах, катой зусім няма, а тратуары пакрытыя тоўстым пластом сыру. Сям'я мышэй вырашае перасяліцца ў такую прывабную краіну. Але па прыбыцці ў Амерыку яны разумеюць: ніякіх сырных тратуараў там няма, а катой не менш, чым дома. І тады глава сямейства распавядае гісторыю пра велізарную мыш з Мінска, якая жыве на Камароўцы і абараняе ўсіх прыніжаных. Хвост у яе большы за мілю, а пашча такая велізарная, што праглынуць яна можа некалькі катой за раз.

Усе аргументы на карысць «за», каб назваць Камароўку легендарнай. Акрамя таго, паданняў пра з'яўленне яе назвы сапраўды няма, а гісторый ад першых асоб — яшчэ больш.

Але, каб даведацца пра гісторыю Камароўкі, не варта зацыклівацца на адным канкрэтным адрасе Харужай, 8, бо гэтую назву раней насіў не толькі рынак, але і цэлая плошча!

Так, калісьці плошча Якуба Коласа называлася не ў гонар паэта. І можна было б нават падумаць, што ў гонар камароў,

бо адна з цэнтральных вуліц Мінска літаральна кішэла імі! Ды і не толькі камары бянтэжылі мясцовых: квартал лічыўся нішчынскім і нават небяспечным.

«Мінскі лісток» у 1907-м годзе вяртаў: «Цяжка сабе ўявіць што-небудзь больш жудаснае, чым наша Захар'еўская вуліца, якая носіць за Залатой Горкай назву Камароўкі... Гэтая вуліца ўяўляе сабой ліпкае суцэльнае балота, перайсці праз яго ніякім чынам немагчыма...»

Гэта, дарэчы, толькі за нейкія сто гадоў да таго, як Камароўка стала «фотагенічным» рынкам. Час ідзе — месца змяняецца!

Яшчэ ў XIX стагоддзі на гэтым месцы стаяла вёска, якая належала самім Радзівілам. Але пасля вайны з Напалеонам вёска Камароўка ад Радзівілаў перайшла да Ваньковічаў, а да яе прыкладалася забалочаная нізіна. Пазней на яе месцы адкрылі спецыяль-

ную навуковую ўстанову — Балотную станцыю, дзе вывучалі балоты Расійскай імперыі і іх карысьць. У гады вайны тут дзейнічала падпольная група, так што ў Камароўкі багатая гісторыя, у якой знайшлося месца нават для навукі і подзвігаў. А ўжо ў 1950-х пачалі зносіць драўляныя дамы і пусцілі тралейбус. І, мабыць, самая значная дата ў гісторыі Камароўкі — 20 мая 1980 года: афіцыйнае адкрыццё рынку.

Але гэта ўсё факты, хай і вельмі цікавыя. Наперадзе самае смачнае — легенда. А яна звязана хай і не з гандлем, затое з грашыма.

Справа адбывалася недзе ў сярэдзіне XV стагоддзя ля дзвярэй Мікалаеўскага храма. Галоўным героем з'яўляецца Федзька Камар — юродзівы, які не зарабляў ніякім чынам, калі толькі не лічыць за працу клянчанне. Дык вось, Федзьку-

гультаю нешта і перападала, бо прасіў ён міласціну ў вернікаў паблізу царквы, а людзі там праходзілі міласэрныя і добрыя.

Але вось наступіў дзень X, які стаў фатальным у жыцці героя. Каля могілак праходзіў чалавек, які ўпаў на вачах Федзькі, і выпусціў з рук брудны і, мяркуючы па ўдары аб зямлю, цяжкі мех. Акрамя юродзівага гэтага ніхто не заўважыў, таму ён паспяшаўся да незнаёмца, каб даведацца, у чым справа. Чым бліжэй ён падыходзіў, тым ясней становілася, што чалавек не падае прыкмет жыцця.

І тут у галаву прагнага Федзькі закралася ідэя: а што, калі праверыць пажыткі, якія так старанна цягнуў на сабе незнаёмы. І вось удача! Апынуўся не кот у мяшку, а золата!

Шчасцю Федзькі Камара не было меж. Ён схапіў мяшок, ускінуў яго на спіну і з усіх сіл пабег, хаваючы твар ад людскіх вачэй. Так ён апынуўся ў бліжэйшым лесе. Але здавалася, што бяда ўсё роўна побач, і, каб знойдзенае багацце хто-небудзь не адабраў, юродзівы працягваў бегчы ўглыб нетраў, пакуль не апынуўся пасярод балота. Яно стала цягнуць Федзьку з яго цяжкім мехам на самае дно. Тут прагнасьць Федзьку Камара і згубіла: трэба было толькі скінуць груз убок і выбрацца вонкі, але ж ён не змог развітацца з багаццем. Так балота паглынула яго, а разам з ім і багацце. З тых часоў гэта месца пачалі называць Камароўкай.

Вось такая захапляльная гісторыя ў звычайнага гарадскога рынку. А колькі яшчэ цікавых легенд пра знаёмыя месцы Беларусі! Часам варта толькі ўключыць фантазію і прымяніць веды, каб апынуцца ў эпіцэнтры легендарных падзей. А мы вам з гэтым абавязкова дапаможам!

Крысціна Ермачонак

Беларускі бестыяры: як апрануцца ў Дзень усіх святых

Зусім хутка Дзень усіх святых, а гэта значыць, што час шукаць ідэі для касцюма! Будзе класна здзівіць сяброў чымсьці асаблівым. Касцюм клоўна, ведзьмы, чалавека-павука — гэта так звычайна! А што, калі апрануцца ў персанажа з беларускай міфалогіі? Арыгінальна, патрыятычна, ды і вельмі проста ў дадатак. Спецыяльна для вас — падборка жудасна крутых герояў міфаў і парады па пераўвасабленні ў іх!

АЗЯРНІЦЫ

Гэтыя істоты падобныя да русалак, толькі замест хвастоў у іх ступні з плаўнікамі, а ў жылах цячэ не кроў, а вада. Ад аднаго іх дотыку можа кінуць у дрыжыкі — такі ён халодны.

Азярніц не сустрэнеш у любым вадаёме, яны жывуць толькі ў Чорным возеры, якое знаходзіцца каля вёскі Брусы. Там глыбока і дно гразкае, глеістае. Таму сукенкі жыхарак возера з багавіння, а валасы з зялёным адценнем.

У азярніц прывабная знешнасць і незвычайны голас. Пад вадой іх спевы нагадваюць кваканне, а на беразе — трэль салаўя. Калі на небе з'яўляецца яскравы месяц, яны выплываюць і пачынаюць гучна спяваць, нібы птушкі.

Той, хто заўважыў азярніц, мусіць стаіцца і ні ў якім разе не выдаваць сваю прысутнасць, інакш яго схопяць і пачыгнуць да сябе на дно. Тая ж доля напаткае тых, хто вырашыць выкупацца ў Чорным возеры. Можа, таму ў яго такая «цёмная» назва?

Як стварыць вобраз:

Знайсіце доўгі парык з зялёнымі валасамі. Калі такой магчымасці няма, можна скарыстацца крэйдай для валасоў — яна лёгка змываецца і не шкодзіць ім. Сукенка таксама павінна быць зялёнай, але можна і на нейтральнага колеру адзенні замацаваць зялёныя стужачкі: будзе падобна да балотнай ціны, але з густам і шыкам. Калі на шыкалатках намаляваць лускавінкі, вобраз дакладна стане пазнавальным і яскравым!

Баба-Яга

Яе вобраз знаёмы нам з дзяцінства. Старая чарадзейка з касцяной нагой сустракалася ў казках, якія чыталі бацькі, і ў мультфільмах, якія так часта паказвалі па тэлевізары.

У фальклору і міфалогіі персанаж Ягі зусім не бяскрыўдны. Жыве яна сапраўды ў хатцы на курыных ножках, але яе дом абгароджаны чалавечымі косткамі і чарапамі. І заваблівае яна да сябе не толькі добрых малайцоў, але і маленькіх дзяцей, якіх потым саджае ў гарачую печ!

Выбар транспарту Бабы-Ягі ўнікальны: жалезная ступа. Як і ўсе злачынцы, яна замятае за сабой сляды, прычым у прамым сэнсе гэтага слова, бо робіць яна гэта памялом!

І бабка ж вельмі шматгранная, бо ў міфалогіі існуе цэлыя тры тыпы Ягі:

1. Яга-ахвяравальніца — тая, якая ўручае добраму герою каня або чароўны прадмет.

2. Яга-выкрадальніца — тая, якая выкрадае дзяцей.

3. Яга-ваяўніца — тая, з якой змагаецца добры герой, і бой ідзе не на жыццё, а на смерць.

Як стварыць вобраз:

Можна папрасіць у мамы ці бабулі яскравую хустку, якую трэба проста завязаць на галаве. Калі хочацца крэатыву, можна завязаць на галаве цікавы бант. Апаніце на адну нагу каляровы гольф, каб імітаваць касцяную. Таксама можна знайсці кій або палачку, накладны нос ці проста намалюваць велізарную сінюю кропку на носе, а разам з ёй і сінякі пад вачыма, зморшчынкі на твары. Бровы ў старой амаль бясколерныя, таму варта асвятліць іх з дапамогай танальнага крэму або іншай касметыкі.

З самім касцюмам таксама ўсё проста: дастаткова знайсці старыя рэчы — камізэльку, кашулю ці швэдар і абавяз-

кова доўгую спадніцу. Пагадзіцеся, што цяжка ўявіць Бабу-Ягу ў штанах! Выдатна, калі адзенне будзе рваным або зношаным. У любым выпадку, надаць нядбайнасці рэчам не так ужо і складана!

Белая Баба

Можа здацца, што гэтая маладая прыгожая дзяўчына ў белым адзенні падобна да нявесты. Але на самай справе пад вэлюмам хаваецца твар мёртвай старой. І калі Белая Баба раптам з'явіцца перад чалавекам, быццам вырываючыся з зямлі, адкіне вэлюм і пакажа свой сапраўдны твар, чалавека ў хуткай будучыні чакае смерць.

Як стварыць вобраз:

Адпраўляемся на пошукі белай сукенкі ці падручных сродкаў. Можа, дома дзесьці ёсць светлыя тканіны або непатрэбныя прасціны? Будзе нескладана скруціць на сабе сукенку і зафіксаваць

яе. У якасці вэлюму выдатна падыдзе кавалак белага фаціну. І вось нявеста гатова, толькі пойдзе яна не на вяселле, а на Хэлоўін.

Макіяж у гэтым вобразе асаблівы, бо твар прыйдзеца не ўпрыгожваць, а, наадварот, старыць і нават рабіць жудасным.

ВУЖАЛКА

Да пояса гэта маладыя дзяўчыны з прыгожымі доўгімі валасамі, але замест ног у іх змяіныя хвасты. Аднак пры жаданні Вужалкі здольны цалкам пераўвасобіцца ў дзяўчын ці змей. Іх улюбёны занятак — расчэсваць валасы залатымі грабянямі, седзячы высока на дрэве, а галоўны арыбут — залатыя завушніцы і мноства бразготак. Гэта і з'яўляецца вытокаам павер'яў пра тое, што вузы з жоўтымі плямамі на галаве — Вужалкі ў адным са сваіх абліччаў.

Юнаку, які зможа заваяваць яе сэрца, неверагодна пашанцуе, бо яна раскрые яму лясны скарб — багацце змей.

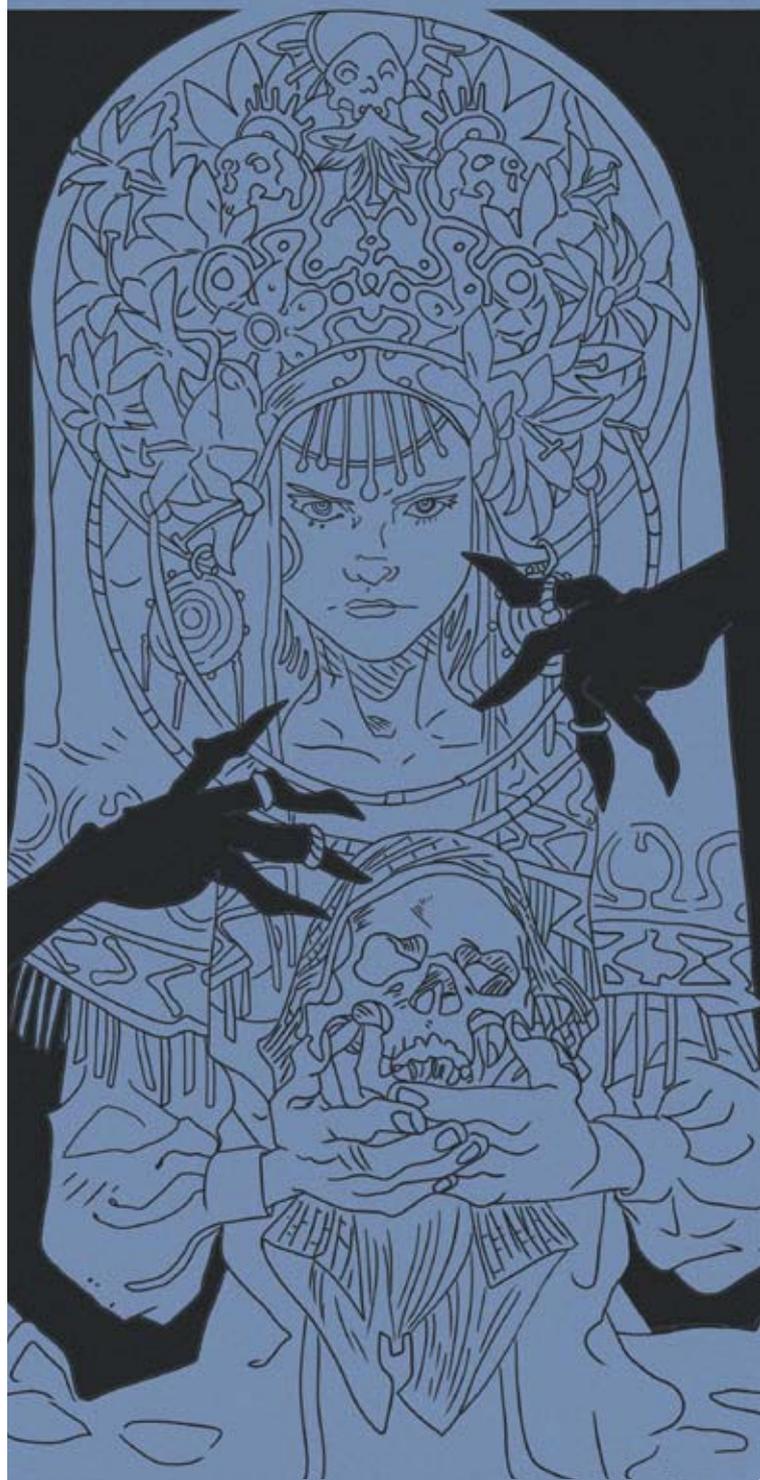
Як стварыць вобраз:

Знайсці спадніцу або штаны з малюнкам, які нагадвае змяіную луску, альбо размаляваць ногі, быццам яны ўсе ў лускавінку. Важны момант — мноства аксесуараў. Усё, што ёсць у скрыначцы, можна смела апранаць на сябе, ды ў вялікіх колькасцях: бранзалеты, каралі і пярсцёнкі.

Макіяж таксама можна зрабіць у змяіным стылі, а валасы дастаткова будзе проста прыгожа заплесці.

ПАМОРЭК

Гэта дэман, які асуджае людзей на голад і гібель жывёлы. Ён можа прымаць розныя абліччы — ката, каровы, сабакі і чалавека. Але часцей за ўсё гэта жудасны аднавокі дзед з кудлатай барадой.

Цела яго настолькі благое, што косткі тырчаць, а барада такая доўгая, што ў ёй можна забытацца.

Пад выглядам чалавека Паморак спрабуе пракрасціся ў сяло, дзе людзі яшчэ не хварэлі. Ён спадзяецца на найўнасьць добрых сялян: просіць падвезці яго на калёсах да вёскі або пераправіць праз раку. І як не пашанцуе сялянам, калі хтосьці купіцца на просьбу дэмана! Апынуўшыся ў вёсцы, Паморак пачне знішчаць людзей.

Калі ж чалавек кемлівы і разумее, хто на самай справе стаіць перад ім, ён усімі сіламі і хітрасцямі паспрабуе адвезці дэмана на балота. Там Паморка трэба ўтапіць або штурхнуць у «жывы» агонь, здабыты трэннем.

А ў прымаўках Паморак часта выступае замест звыклага ўсім чорта і іншых нячысцікаў: «паморак яго ведае», «каб на цябе паморак напаў!», «ой, не возьме цябе паморак!».

Як стварыць вобраз:

Паморак часцей за ўсё выглядае як страшны дзед, таму мы будзем ствараць менавіта такі вобраз. Нам спатрэбіцца доўгая накладная барада — яе можна зрабіць са штучнага футра або старога парыка, пражы ці нават ваты. Таксама нам патрэбна павязка на вока, бо ў Паморка яно ўсяго адно. Адзенне павінна быць быццам старым, не самага лепшага выгляду. Завяршальнай часткай вобраза будзе кій або тоўстая палка ў руцэ.

ПЯЧУРНІК

Падобны на дамавіка, па сутнасці, ён таксама апякун хаты і живе пад печкай. Толькі знешні выгляд у яго вельмі адрозніваецца ад казачнага дамавічка Кузі. Вонкава ён нагадвае ката, але ходзіць на задніх лапах.

Рэдка можна ўбачыць Пячурніка, бо

ён імкнецца не трапляцца людзям на вочы. Вельмі любіць, калі на ноч гаспадыня пакідае на печы смачную ежу, асабліва малако. Жартаўнік, які любіць пераносіць розныя рэчы з месца на месца, часам наогул хавае іх. Калі да Пячурніка не ставіцца з павагай, ён пакрыўдзіцца і пачне помсціць: будзе гучна выць і страшна крычаць у печы.

Таксама Пячурнік можа быць выдатным прадказальнікам. Калі ён раптам адчуе бяду, якая ў хуткім часе спасцігне гаспадароў дома, то пачне драпаць мэблю і разбіваць посуд.

Як стварыць вобраз:

Знайсі маску пыскі ката будзе нескладана, альтэрнатывай могуць стаць намяляваныя вусы і накладныя вушкі. Калі дома ёсць непатрэбнае футра, можна яго апрануць або накруціць на рукі, каб зрабіць іх падобнымі на каціныя лапкі. Вопратку лепш выбіраць чорную або шэрую. І, вядома, не забывайцеся на доўгі хвост!

Каб вас не прынялі за простага ката, вазьміце ў рукі які-небудзь прадмет, звязаны з побытам, або знайдзіце невялічкі венічак і замацуйце яго на поясе з дапамогай рэменя. Выйдзе выдатная пасхалка!

Вось такія міфы, вось такія вось героі — на любы густ! Выбірайце тое, што бліжэйшае да душы, і смела пераўвасябляйцеся! А яшчэ не забудзьце жудасна крута правесці гэты Дзень усіх святых!

Крысціна Ермачонак

Антычнасць на далоні: багі і героі мабільных гульняў

Вы ў дзяцінстве зачыталіся міфамі і легендамі антычнага свету? Захапляліся подзвігамі Геркулеса ў серыяле 1990-х? А можа, любіце цыкл Рыка Рыардана пра Персі Джэксана або іншыя, больш сучасныя інтэрпрэтацыі антычнай міфалогіі?

Тады гэтыя папулярныя мабільныя гульні быццам для вас і створаныя!

Таму што з іх дапамогай вы зможаце па-сапраўднаму акунуцца ў любімы сетынг. І да ўсяго іншага яшчэ і нядрэнна правесці час.

Дзведка. *Мабільныя гульні на сёння — сфера геймінгу, якая вельмі імкліва развіваецца. А ўсё таму, што ёсць попыт. Напрыклад, у ЗША каля 100 млн чалавек гуляе ў гульні на сваіх мабільных прыладах. А гэта не менш за 30 % насельніцтва краіны!*

З усіх гульцоў на свеце больш за палову (64 %) гуляюць штодзень. А 80 % усіх спампоўванняў праграм для мабільных прылад — гэта менавіта гульні. І, што самае прыемнае, 51 % самых папулярных гульняў — бясплатныя.

Можа быць, і на вашай прыладзе стаіць якая-небудзь цікавая гульня? А можа, і не адна? Дарэчы, вядома, што прыблізна палова гульцоў дзведваецца пра новыя гульні ад сяброў. Так што «Бязрозка» з радасцю (і па-сяброўску) параіць вам цікавосткі!

Для пачатку давайце вызначымся з жанрам. Што бліжэйшае асабіста вам? Павольнае будаўніцтва і ўпарадкаванне даверанай вам мапы ці ўсё ж крываваыя бойкі і заваёвы? І тое, і іншае можа нямала пацешыць, таму расстаўляйце свае прыярытэты.

Дык вось, калі вам цікава ў першую чаргу стварэнне, для пачатку паспрабуйце...

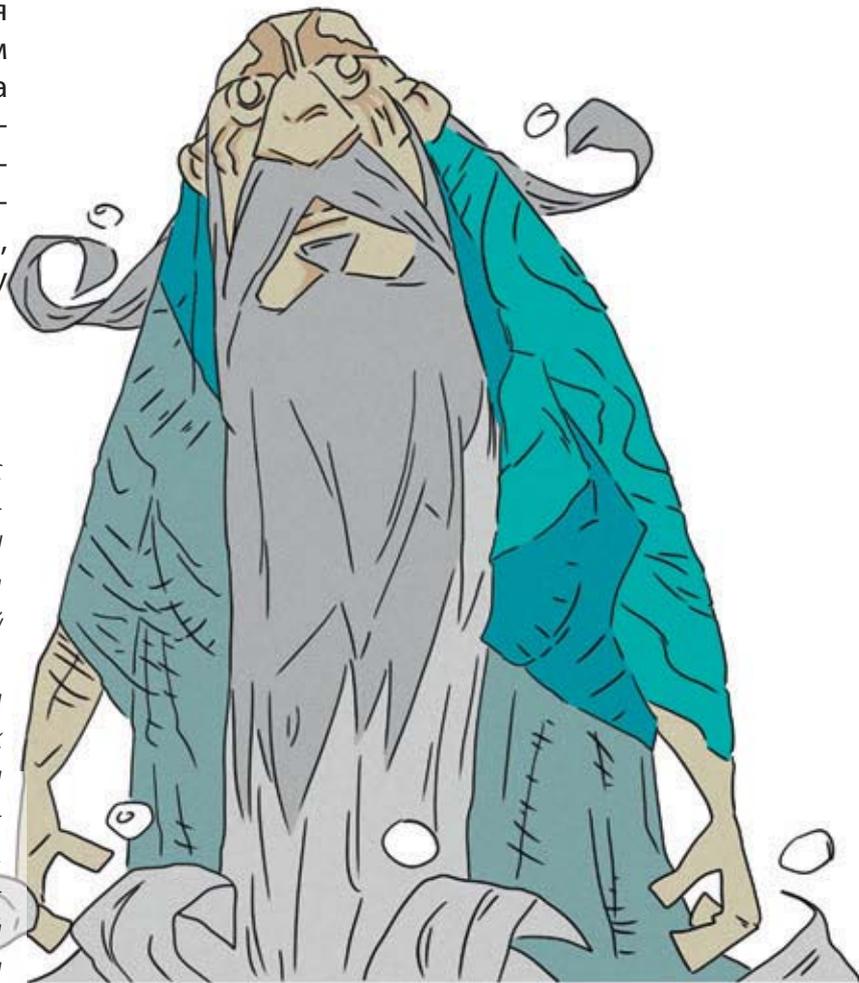
• **...сабраць рымскія самацветы! (Jewels of Rome).** Прыемны візуальны стыль, увага распрацоўшчыкаў да гістарычных дэталей, камфортны геймплей і магчымасць стаць кіраўніком гэтай старажытнарымскай выспы Канбера ў камплекце! А яшчэ тут ёсць старажытныя багі, так падобныя да людзей, лагодны гумар і ўтульная, сонечная атмасфера. Калі любіце match-3, то не праходзьце міма!

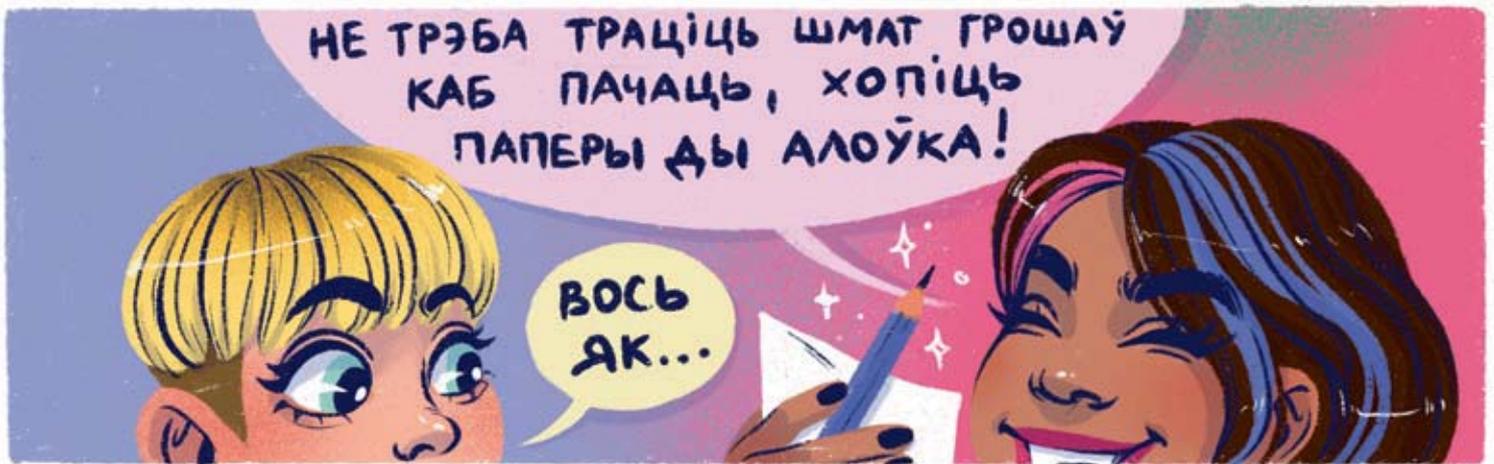
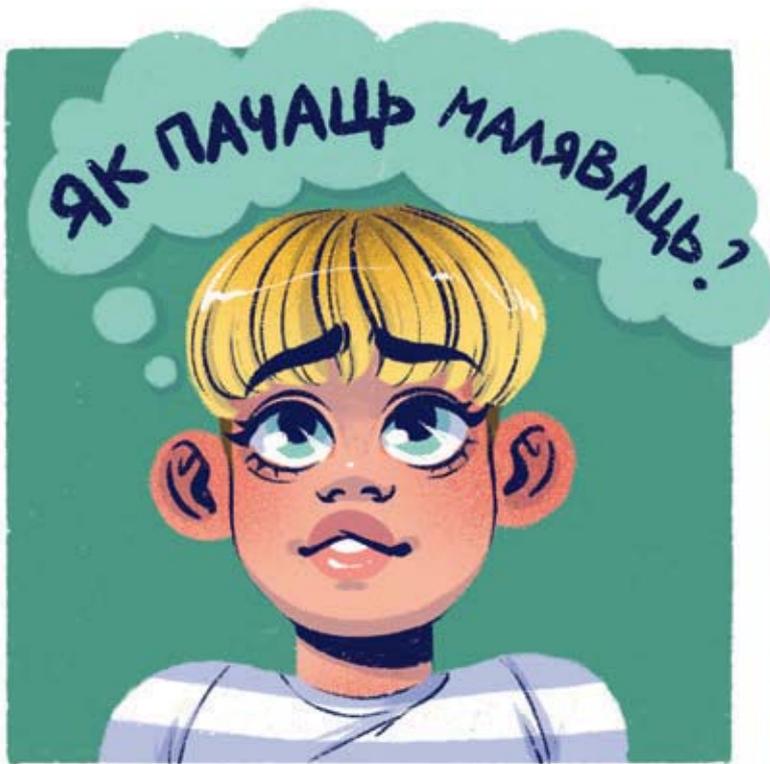
Дарэчы, калі з галаваломак вам больш падабаецца маджонг, то вы ўсё роўна зможце стаць кіраўніком згаданай вышэй Канберы! Проста тады вам лепей...

• **...стварыць імперыю пасьянсаў! (Emperor of Mahjong).** Усё той жа чароўны візуал, расслабляльная гульнявая механіка і захапляльная гісторыя. Толькі цяпер на гульнявым полі вы ўбачыце варыяцыю пасьянса маджонг! Ад вашых поспехаў залежыць жыццё цэлага рымскага паселішча, якое трэба будзе развіваць і ўсяляк упрыгожваць. Словам, ёсць, дзе разгарнуцца будучаму імператару.

Даведка. Калі казаць пра «пасьянс маджонг» як жанр камп'ютарнай гульні, то і яму ўжо добра за трыццаць! Першае сваё ўвасабленне гэты гульнявы жанр здабыў ў 1986 годзе, і з тых часоў карыстаецца значнай папулярнасцю. Фішкі трох відаў (усяго 144) змешваюцца і складваюцца ў нейкую фігуру. Гульцу ж трэба «разабраць» гэтую фігуру, за адзін ход прыбіраючы па дзве аднолькавыя фішкі (калі яны не заблакаваныя). Гэтая галаваломка — далёкая сваячка традыцыйнай кітайскай азартнай гульні, узыходзячай, па адной з легенд, да

Даведка. Жанр match-3, або «тры ў шэраг», гэта гульні, у якіх гульнявое поле — гэта сетка з рознакаляровымі элементамі, якія трэба аб'ядноўваць (так, па тры ў шэраг). Вы ведалі, што гэтаму гульнявому жанру ўжо больш за 30 гадоў? На самай справе лічыцца, што асобныя элементы «тры ў шэраг» прысутнічалі ўжо ў знакамітым Тэтрысе, а ён выйшаў ажно ў 1985 годзе! Аднак, у адрозненне ад Тэтрыса, тут няма жорсткага таймера, які падганяе гульца. Самі гульнявыя сесіі даволі кароткія, што зручна, калі хочацца ненадоўга адкласці свае справы і пагуляць, разгрузіўшы галаву. А яшчэ ў такіх гульнях мноства ўзнагарод і простыя правілы.

ПАМ'ЯТАЙ, ШТО, ЯК БЫ НІ БЫЛО ЦЯЖКА,
У ЦЯБЕ ЗАЎСЄДЫ ЁСЦЬ НОВАЯ СПРОБА,
НОВЫ ДЗЕНЬ І НОВЫЯ ЎРАЖАННІ!

ТРЭБА РАЗВІВАЦЬ СВОЎ НАВЫК, АЛЕ
НЕЛЬГА ПРЫМУШАЦЬ СЯБЕ, КАЛІ
НЕ ХОЧАЦА МАЛ'ЯВАЦЬ! ВА ЎСІМ ТРЭБА МЕРА!
ГАЛДУНАЕ - ГЭТА ЛЮБІЦЬ ТОЕ, ШТО РОБІШ!
ІНШЫЯ ПАЛЮБ'ЯЦЬ ГЭТА ТАКСАМА!

НУ ЯК?

ТЫ ВЯЛІКАЯ
МАЛАЙЧЫНКА!
ЯК ПРЫГОЖА!

самога Канфуцыя, так што «радавод» у пасьянса вельмі старажытны.

Калі ж вы ў душы хутчэй Юлій Цэзар, чым Ромул, і прагнеце прадэманстраваць свае таленты стратэга, можа парэкамендаваць...

- **...вырасціць імперыю! (Grow Empire).** Пацешныя салдацікі з самымі рознымі ампула (Варвар, Гладыатар і г. д.) адправяцца ў бой пад вашымі сцягамі. Заваяваць новую правінцыю? Лёгка! Праўда, трэба як след падрыхтавацца, перш чым адпраўляць сваіх адважных мультяшных ваяўнікоў на чарговы штурм крэпасці. А яшчэ тут чыстая стратэгія ўдала спалучаецца з «tower defense». Дзесяць баліст з дзесяці!

Дэведка. «Tower defense», або «абарона вежы» — гэта паджанр стратэгічных гульняў, заснаваны на абароне ўмоўнай «вежы» ад наступаў-хваляў ворага. Добра трымаеце абарону? Вазьміце піражок... то бок прыемную ўзнагароду.

- **...і паўстаць на ўвесь свет! (Empire: Rome Rising).** У гэтай гульні стылістыка вашых салдацікаў ўжо больш рэалістычная, як і сама мапа. Але вы па-ранейшаму паступова будзеце сваю імперыю, змагаючыся з супернікамі з усяго свету! Амбіцыі сапраўды імперскія: ператварыць вёсачку ў квітнеючы горад і кіраваць усім светам, не больш і не менш. А яшчэ вы зможаце заклікаць у сваё войска сапраўдных баявых сланоў!

Дэведка. Як можна меркаваць, зыходзячы з назвы, гульні-стратэгіі патрабуюць доўгачасовага планавання для дасягнення складанай мэты. На плечы

гульца кладзецца камандаванне войскамі, а часам яшчэ і эканамічны складнік. Войска для пераможнай бітвы трэба не толькі сабраць, але і пракарміць!

А можа, вы не асабліва дужа любіце стратэгію і камандаванне войскамі, а рвеця ў бой асабіста? Марыце гадаваць сваіх чэмпіёнаў? Зразумела, ёсць варыянты і для вас! Можна...

- **...біцца з багамі Рыма! (Gods of Rome).** Бадзёры, хвацкі экшэн, дзе вы не проста сустракаецеся з багамі старажытнасці, а можаце ім наваляць? Ха, дайце два! Праўда, для пачатку нядрэнна б прапампавацца, інакш наваляюць ужо вам. Акрамя таго, прысутнічае нядрэнная графіка і забаўны дызайн персанажаў. Ці гэта не дзіва?

- **...кіраваць багамі Алімпа! (Gods of Olympus).** Стаміліся ад бітваў з багамі? Тады як наконт таго, каб асабіста кіраваць багамі Алімпа? Мультяшны стыль малёўкі, магчымасць гуляць з сябрамі і зманліва мірныя «антычныя» краявіды. І ўсё гэта з лёгкім прысмакам «Гадзілы»: велізарны Зеўс, які разбурае гарадок кулачышчамі ды маланкамі, запомніцца на доўга.

Як бачыце, не так і складана падабраць гульні ў любімай стылістыцы на любы, нават самы патрабавальны густ. Кожная з іх дапаможа павесці ўвагу і паслабіцца, а гэта, пагадзіцеся, часам так неабходна!

Маргарыта Латышкевіч

Заяўка на Парнас

Жывем сям'ёю мы ў Мінску
Не бачым зорак — іх няма?..
Гараць у нас акенцы быццам
Гірлянды ва ўсіх дамах.

Яшчэ мільгаюць светлафоры
На скрыжаваннях усіх дарог.
І на рэкламах некаторых...
Іх падлічыць я б і не змог.

Аднойчы тата, я і маці,
Таксама з брацікам былі.
Парою летняю на дачы
Запас рабілі да зімы.

Але ж яшчэ сказаць павінен,
Як я забыўся, вось і раз!..
Пра кошку Сімку — гаспадыню,
Яна ж галоўная ў нас.

Задраўшы хвост, яна ступае
На паляванне — не чапай!
І кожны з нас, напэўна, знае:
Ноччу дзвярэй не зачыняй!

Бо недзе швэндаецца, малпа,
Ганяе птушак, можа, мыш...
Хвалюецца найболей мама,
І сам ляжыш, але не спіш.

І вось ужо амаль дванаццаць
І кажа маці: «Трэба йсці».
І я з ліхтарыкам і братам
На двор іду яе знайсці.

У хаце светла і не страшна...
А вось на ганку ўжо страшней!
Стаіць для кошкі каша з мясам,
А сэрца грукае мацней...

Заяўка на Парнас

Мы падымаем з братам вочы
(А страх наш быццам бы і знік),
Бо неба гэтай летняй ноччу
Ад зорак проста зіхаціць.

«Хто іх рассыпаў?» — брат пытае.
І падымае ўгору нос.
«Хто раскідаў — хай падмятае.
Ці ёсць для зорак пыласос?»

Прыселі мы ўдвух на ганку.
Пачаў тлумачыць — я ж сталеі,
Што гэта космас, а не манка,
Што ты рассыпаў па стале.

Вось бачыш зорачку над лесам?
Яе Палярнай клічуць. Вось.
А там Мядзведзіца Малая.
Вялікая таксама ёсць.

Пайшлі шукаць, тады брат кажа:
«Уключы ліхтарык і ўпярод».
І, узяўшы браціка за ручку,
Пайшоў я з ім на агарод.

Месяц на небе як талерка.
Нашто ліхтарык? Ёсць жа ён.
Крадземся разам ціха-ціха.
Ён, як шпіён, і я — шпіён.

Зайшлі за кут і абамлелі:
Мядзведзіца сваім каўшом
Ляжыць амаль на нашай хаце,
Вось-вось разбурыць гэты дом!..

Пабудаваў яго наш тата
І дораг у ім нам кожны кут.
Прыгожы, хоць і небагаты,
А што ж яна наробиць тут?!

Пабег па тату: «Тата, тата,
Бяжы хутчэй — разбурыць дом!
Мядзведзіца вялікай лапай
Там... зачাপілася... каўшом...»

«Ой, гора-гора, — кажа тата, —
Хутчэй тады ідзем глядзець».
Узяў за ручку небараку:
«Хадзем, пакажаш, гэта дзе».

Хадзілі мы на двор па кошку.
Яе няма, а зорак шмат.
Рассыпаў хтосьці цэлы кошык
І атрымаўся зарапад!

Смяецца бацька: «Вось умора!
Табе я зараз раскажу...
Плыве па небе зорак мора,
Таксама я на іх гляджу».

І вось на ганку тры мужчынкі:
Адзін вялікі двум малым
Расказвае пра зоркі ціха,
Сусвет здаецца ім жывым!..

Вось Млечны Шлях,
А гэту зорку Палярнай зоркаю завуць.
Сузор'яў шмат — не пералічыш
Усіх іх і да ранку тут.

З далёкіх год заўсёды марыў,
На зоркі гледзячы паэт.
І першым Юрый стаў Гагарын,
Што нам адкрыў касмічны свет.

Але не досыць толькі марыць,
Чакаць, што прыйдзе ўсё дарма,
Ісці наперад, ведаць, верыць:
Недасягальнага — няма!

І покуль мы ўверх глядзелі
І кожны марыў аб сваім.
Ля нашых ног ужо вярцелась
Прыйшла і кошка наша: «Сім!»

*Яўген Сукалінскі,
7 клас, СШ № 175 г. Мінска*

ГЛУШЭЦ ТАКУЕ

Сакавік. Яшчэ шмат снегу.
Глушцоў вясельная пара.
Глушэц такуе, небяспеку
Ён гоніць прэч — у душы вясна.

Здаецца, дрэва заскрыпела,
Галінка шчоўкнула ў цішы,
А гэта песня ўзляцела,
Падобна гоману сасны.

Сеў на суку глашаты зычны
І крылы долу апусціў.
Хвост распушыў і выгнуў шыю,
Світанак новы абвясціў.

Глушэц, улюблёны ў свае спевы,
Прывык прыродзе давяраць.
Усё ж прыслухаецца пільна,
Перш чым пачне ён такаваць.

*Юлія Волкава, 5 клас,
Клясціцкі дзіцячы сад-сярэдня школа
імя У. А. Хамчаноўскага
Расонскага раёна*

МОЙ АТРАМАНТ

Асадка пісаць перастала,
Бо ў ёй атраманту не стала.
Таму ўзяла я другую.
Здаровую. Цалкам жывую.
Выразныя літары, лічбы і знакі
Выводжу я гэтай асадкай.
Так весела ёй і прыемна,
Што стала яна мне патрэбнай.
Ды толькі яшчэ не адчула
Гаротная наша пісуля,
Як цяжка на коўзанцы любай
Трайныя выпісваць тулупы.
І я выціскаю апошнія сокі
З каханкі маёй сінявокай...
Блакітнай крыві больш не стала —
Асадка пісаць перастала.

*Ангеліна Прычынец,
11 «Е» клас,
Мінскі дзяржаўны абласны ліцэй*

ЛІСТ І СЕМЯ

Асеннім цёплым днём,
Хістаючыся на дрэве,
Ліст пахваліўся перад Семем:
«З маёй цудоўнай прыгажосцю
Табе, вядома, не раўняцца,
Бо я як промень залаты,
Табе такі ўбор не сніўся!
А ты самотнае такое,
Смуткуеш у гразі гнілое,
Пад дрэвам у сваёй журбе,
Няма карысці ад цябе».
А Семя горда прамаўчала.
І вось ужо вясна настала.
І з Семя маленькі расток,
Прабіўся да святла сцяблук.
Таго Ліста няма даўно,
Ніхто не помніць пра яго.

Так не шкадуюць выхвалякі,
Тых, хто больш сціплы і патрэбны.
Не разумеюць небаракі
Сапраўднай прыгажосці рэчаў.

*Лаура Шармазанян,
7 «А» клас, СШ № 179 г. Мінска*

ЛЕС, ГАМАНІ!

Лес, гамані, пакуль стаіш.
Жыве з табой звяр'ё і птаства,
Адценняў фабаў не злічыць,
У вятрах ёсць колераў багацце.

Асцерагайся, лес, калі
Бяздумна нехта дакранецца
Тваёй расквечанай душы,
Твайго даверлівага сэрца.

Калі сякера ці піла
У цела кволае ўвап'ецца,
Ліст неспакойна задрыжыць,
Трывожна птушка ўзаўецца.

Звяр'ё баіцца людскіх ног,
Свае сляды ў глушы хавае,
Бо небяспечны чалавек,
Усё болей, болей спажывае.

Чаму не ведаем мы меж?
Самі бяды сабе шукаем,
Прырода ўся, не толькі лес —
Нас у няшчасцях папракае.

*Марына Савіцкая,
10 клас, Клясціцкі дзіцячы сад-сярэдня
школа імя У. А. Хамчаноўскага
Расонскага раёна*

ШЛЯХ ДА ШЧАСЦЯ

Ідэальнага моманту адчуць сябе шчаслівай не існуе.

Не чакай, пакуль скончыш школу, паступіш у каледж, выйдзеш замуж, у цябе з'явіцца дзеці. Не чакай вясны, восені, Новага года, нядзелі ці панядзелка. Жыві момантам і радуйся дробязям, бо з гэтага і складаецца жыццё.

Ідзі па жыцці так, быццам ніхто не бачыць. Табе заўсёды будуць гаварыць пра дрэнны густ у адзенні, музыцы. Але ж... хто любіць гарбуз, а хто — агуркі. Дык можа хопіць залежаць ад меркаванняў іншых і варта пачаць быць сабой, не клапацячыся пра тое, што будзеш бelay варонай? Бессмяротны класік роднай літаратуры гаварыў: «Памятайце, хто вы, і ідзіце далей».

Жыццё ў нас адно, і ніхто не ведае, як складуцца абставіны. Чаму ж не пражыць яго так, як хочацца? Не звяртаць увагі на ўсе стандарты. Рабіць тое, што падабаецца менавіта табе, а не тое, што робіць самая папулярная дзяўчынка ці што модна, папулярна. Рабі так, як хочаш Ты.

«Добра быць у дарозе, якую ты сам сабе выбіраеш», — гаварыў Якуб Колас. Але раз за станоўчае ў сваім жыцці адказваеш ты, то за адмоўнае — хто будзе? Зноў жа ты. Хопіць скідваць віну на ўсіх: «Гэта злая настаўніца паставіла дрэнную адзнаку ні за што». Паглядзі ў сшытак, а потым думай.

Але ж памятай: пасля чорнай паласы заўсёды ідзе белая. Ты ўжо, напэўна, забыла той выпадак, праз які сумавала некалькі тыдняў у мінулым годзе. Але я ўпэўнена, што ты памятаеш вясёлую школьную гісторыю, якая адбылася гадоў пяць таму.

Памятай: жыццёвую дарогу ты выбрала сабе сама. Сама вырашала, што рабіць, сама адказвала за ўчынкі. Рабіла тое, што хацела. Хацела Ты.

Ты вырашыла пражыць жыццё так, як хочацца. Атрымлівай асалоду і пачынай зараз.

Ідэальнага моманту адчуць сябе шчаслівай не існуе.

Алёна Шаруна, 10 «А» клас

Алена Масла
Ларыса Мятлеўская

Цмок і «падземны арцішок»

Кулінарная школа кухарчыкаў

Працяг. Пачатак у № 10, 11 (2020), № 7, 8, 9 (2021).

Гарадская пагудка не маніла: на Змеевай гары абудзіўся цмок!

— Столькі стагоддзяў толькі ў казках ды легендах апавядалася пра яго — і на табе, маеш, — узрушана прыгаворваў пан Яраш, здымаючы паліто.

— Інфармацыя правераная? Доказы маюцца? — выбег насустрач Ярашу пан Мяльдзіс.

— З-пад зямлі рык чуецца, вакол Змеевай гары дамы хістаюцца... Людзі спалоханыя, куды кінуцца — не ведаюць. Аднак, думаю, небяспекі да канца не ўсведамляюць... Гарадская Рада цвердзіць, што гэта разышлася і шуміць пад зямлёй закратаваная Няміга.

— Мо і праўда? — з надзеяй прамовіла пані Лора.

— Дзе там! Купка моладзі сёння зладзіла на гары дзею, хацелі давесці, што трывогі марныя. Дык у адно імгненне праз каналізацыйны люк вытыркнулася лапа з кіпцюрамі — і схавіла дзяўчыну...

— Скараў?! — распачна вохкнуў пан Мяльдзіс.

— Хвала нябёсам, адбілі! Моладзь выявілася знаходлівай: адна з сябровак выхапіла з валасоў вострую

шпільку ды й усадзіла ў лапу пачвары! Пальцы ў той на імгненне расцяліся, а хлопец з кампаніі як тузануў дзяўчыну за руку — вызваліў!

Усе ўздыхнулі з палёгкай, а гаспадыня замітусілася:

— Прашу ўсіх да столу, — сказала яна. — Кунюся, Янюся, досыць стаяць слупамі, частуйце гасцей. Пры стале пагамонім.

Што ж, нават у трывожных часы гасціннасць — перад усім! Гэтаму, дарэчы, і «Літоўская гаспадыня» вучыць.

— Гарачая гарбата не зашкодзіць, азалеў я нешта, — ахвотна пагадзіўся пан Яраш.

Колькі хвілін моўчкі сёрбалі гарбату. Нарэшце падаў голас пан Мяльдзіс.

— Вернемся да нашых баранаў — то бок да цмока, — прамовіў ён так, нібыта збіраўся для вялікай аўдыторыі прачытаць лекцыю. Але яго перабіў узрушаны шэпт Янюсі:

— Памятаеш, Кунюся, бабця Рузалья нам расказвала пра цмока паганага, а мы думалі, што гэта казка!

— Ага, жахлівая казка, мяне ажно калаціла, — здрыганулася Кунюся.

— Што ж бабця Рузалья апавядала вам пра змея? — прафесар Мяльдзіс

зусім не злаваў, што дзяўчынка перабіла яго.

— Цікава параўнаць легенду даўніх часоў з той, што дайшла да нас. Перакажаце?

— Анягож! — узрушыліся дзяўчаткі. Яны ніяк не маглі прызвычаіцца, што такі важны пан слухае іх з цікавасцю.

— Толькі няхай Янюся расказвае, — сцэпанула плечыкамі Кунюся. — Мне страшна!

Янюся, улешчаная тым, што ёй саступілі права апавядальніцы, старанна распавіла фартушок, пракашлялася і пачала:

— Бабця Рузалья апавядала, што калісьці ў тутэйшых мясцінах пасяліўся люты змей, і такое ліха пачаў чыніць: пасевы нішчыць, жывёлу свойскую ў гаспадароў красці, дзяцей малых хапаць. Урэшце запатрабаваў паганец штогод аддаваць яму найпрыгажэйшую дзяўчыну. Месцічы мусілі пакарыцца! Але аднойчы, калі выпала жэрабя ісці да змея нявесце волата Менеска, той выклікаў пачвару на бой — і адужаў... паранены змей папоўз і схваўся... і больш не чувалася яго і не відалася...

— Ай, Янюся, — скрывілася Кунюся, — неяк ты апавядаеш не так! Ты пра змея расказала — як ката малым збаяла. Па мне нават мурашкі не пабеглі. У бабці Рузалі страшней атрымліваецца!

— Сама бай, калі такая разумная, — пыхнула Янюся.

— Дык я баюся!

— Маўчы тады...

Дзяўчаткі завалтузіліся і нават пусцілі ў ход ку-

лачкі, каб быць больш перакананымі.

Пані Лора так усердзілася, што сілком расцягнула кухарчыкаў па розных кутках. Насоўкай павыцірала зарумзаныя тварыкі, прыmusіла высмаркацца і прыгразіла сваім маленькім гасцям:

— Дапусцілі вас да размоў дарослыя, дык паводзьцеся прыстойна. А не тое — марш спаць!

Якое спаць! Дзяўчаткі надзьмуліся і засталіся моўчкі сядзець па сваіх кутках.

Прафесар Мяльдзіс думаў думу.

— Чулі? — нарэшце прамовіў ён. — Янюся не сказала «забіў змея», як прынята лічыць у сучаснай фалькларыстыцы. Яна сказала «паранены змей папоўз і схавалася»...

— І праўда, — пляснула рукамі пані Лора. — Вылежайся, набраўся моцы — і з'явіўся зноў! То ж мне ў сэрцы засмактала: канец зімы, а вясёлка над горадам успыхнула. Не на дабро гэта, не на дабро!

Дарослыя, захопленыя абмеркаваннем, нават не заўважылі, як Кунюся з Янюсяй пакрысе перамяняліся ў твары — і раптам далі голасу, так страшна зрабілася ім у чужым часе, у чужой хаце, непадалёк ад лютага змея.

Адумаўшыся, пані Лора кінулася сучышаць малых. Абняла, па галовах пагладзіла, а тут і пан Яраш знайшоўся:

— Гэй, прыгажунькі, — гукнуў ён кухарчыкаў. — Хочаце паслухаць, як у нашым часе раскажваюць легенду пра Змееву гару? Піце гарбату і слухайце. Але перш адкажыце мне: што агульнага мае Старажытны Рым і наш Мінск, званы даўней Менскам?

Пан прафесар і пані Лора пераглянуліся — яны не аднойчы чулі экскурсіі пана Яраша. Таму наўмысна прамалі, а Кунюся з Янюсяй адказу не ведалі.

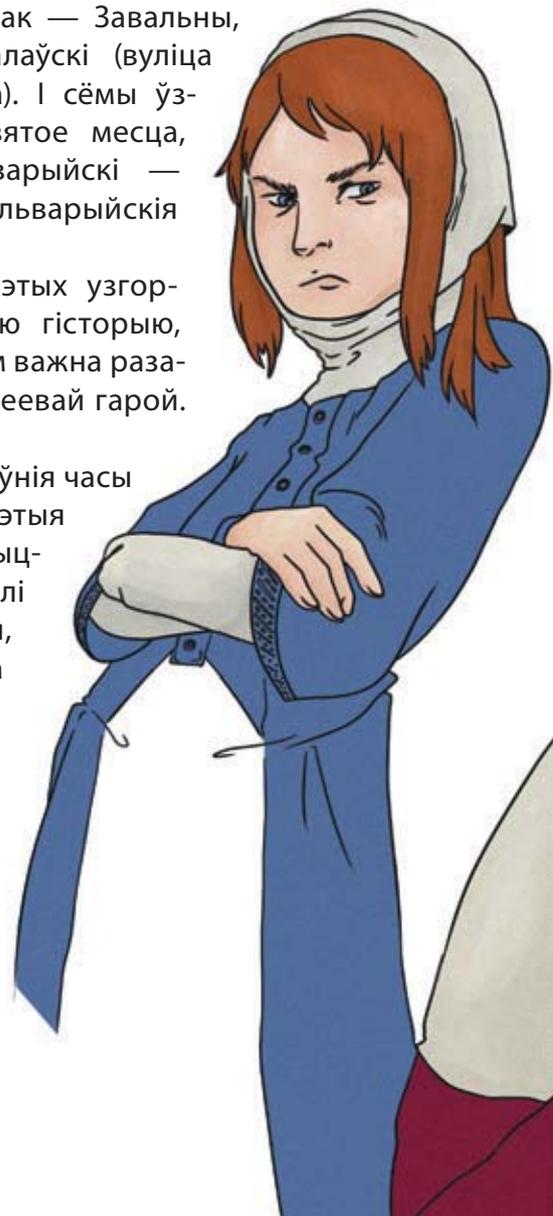
— Калі гісторыя Старажытнага Рыма

блізілася да завяршэння, гісторыя старажытнага Менска была яшчэ наперадзе, гэта праўда. Але ведайце: наш горад больш старадаўні за сталіцы суседніх дзяржаў — Варшаву, Вільню, Рыгу, Маскву. Да таго ж, Менск, як і Рым, таксама пачаў сваю гісторыю на сямі ўзгорках, — пачаў апавядаць пан Яраш. — Першы і самы старажытны з іх — Замкавы. Ён узвышаўся там, дзе некалі рака Няміга ўпадала ў Свіслач. Другі — Зборавы ўзгорак, дзе сёння стаіць Верхні горад (зараз плошча Свабоды). Трэці — Траецкая гара (месца Вялікага тэатра Беларусі). Чацвёрты — Старажоўская, альбо Пярэспінская гара, там гмах атэля «Беларусь» стаіць. Далей — Змеева гара (зараз Юбілейная плошча).

Шосты ўзгорак — Завальны, альбо Пішчалаўскі (вуліца Валадарскага). І сёмы ўзгорак — Святое месца, альбо Кальварыйскі — зараз там Кальварыйскія могілкі...

Кожны з гэтых узгоркаў мае сваю гісторыю, але зараз нам важна разабрацца са Змеевай гарой. Слухайце!

У даўнія-даўнія часы аблюбавалі гэтыя месцы для жыцця людзі. Былі тут і пушчы, багатыя на дзічыну, грыбы і ягады, і рака, поўная рыбы, і ўрадлівыя землі. Хацеў бы лепей — а ўжо ніяк!

Аднак гэты дзівосны лапiк зямлi прыiшоўся даспадобы i лютаму змею-цмоку. Зладзiў ён пячору ў вялiкай гары на беразе ракi ды абвясцiў сябе ўладаром. I запатрабаваў, каб людзi аддавалi яму збожжа, жывёлу, мёд, рыбу, а таксама ўсё, што ён пажадае i загадае, — то ўзвышаў голас, то пераходзiў на шэпт пан Яраш, наганяючы страху. — Людзi было ўспрацiвiлiся, сабралi дружыну i рушылi ваяваць змея. А ён як дыхнуў — i адным подыхам знiшчыў смельчакоў. Непакорнасць яшчэ больш раз'юшыла змея, i загадаў ён людзям раз на год аддаваць яму на ахвяру самую прыгожую дзяўчыну.

Пагаравалi людзi, паплакалi — а рабiць няма чаго, пагадзiлiся. Абралi дванаццаць самых прыгожых дзяўчат i загадалi iм цягнуць жэрабя. Тая няшчасная, на якую жэрабя пала, стала першай ахвярай лютаму змею. Дзяўчыну адвлялi на самы верх Змеёвай гары. Там рос вялiкi дуб, ля яго дзяўчыну i пакiнулi. Ад той пары так i павялося...

Год ад году змей дужэў i станавiўся больш лютым. Самае ж прыкрае — знайшлiся яму паслугачы. Ад гэ-

тых было не ўтаiцца, не схавацца — усё дазнаюцца i дакладуць свайму ненажэрнаму гаспадару.

Акурат у тыя часы жыў у нашых краях дужы хлапец Менеск. Сiлы быў нямеранай — вялiзным молатам разбiваў валуны на палях ды вырабляў з iх жорны для млыноў. А яшчэ збiраў па наваколлi каранi i зёлкi. Таму пайшла пра яго пагудка як пра ча-

раўнiка, якi ведае мову ўсяго жывога: раслiн, дрэў, птушак. Аднойчы сустрэў ён дзяўчыну-красуню — i загахаўся. Пакахала i дзяўчына хлопца.

Але ж вось няшчасце: у той год сярод дванаццацi прыгажунь, абраных на страшную ахвяру, менавіта ёй выпала iсцi ў цмокаву пячору. Цмокавы служкi кiнулiся да дзяўчыны, звязалi яе i пацягнулi да дуба на Змеёвай гары. Але тут узнялася вiхура, неба зацягнула хмарами, загрукатала, блiснула маланка — i смалянуў такі пярун, што ўсе палi нiц. У гэтай страшэннай куламесi паўстала постаць Менеска. У руках ён трымаў каменныя жорны i цяжкi молат. Такая жудасць сыходзiла ад яго, што жах апанаваў змеёвых слуг, кiнулiся яны наўцёкi. Але дагнаў iх молат асiлка, збiў з ног.

Выпаўз тут са сваёй пячоры раз'юшаны змей i кiнуўся на Менеска. Але той як ляснуў молатам па лапах пачвары! Узвiўся змей ад болю, хлынула з параненых лап чорная кроў. Кiнуўся ён было на асiлка, але размахнуўся Менеск i з усяе моцы шпурнуў каменны жоран у змея, раструшчыў яму галаву — не стала змея!

Скаланулася зямля, пачало безупынку грукацець, а калi ўсё пацiхла, пабачылi людзi, што абрынула ў Свiслач частка Змеёвай гары. Змяло з яе вяршынi i магутны дуб, да якога была прывязаная каханая Менеска — волат паспеў падхапiць яе i трымаў на руках.

Вось ад той пары стаў Менеск уладарыць у гэтых мясцiнах i баранiць родную зямлю ад усялякай навалы. На тым месцы, дзе рэчка Пярэспа ўпадала ў Свiслач, збудаваў чароўны млын. Не збожжа малоў ён, а магутныя камянi, i цякло з iх чыстае срэбра.

Доўга жыў Менеск са сваёй каханай. Ад iх пайшоў магутны род. Калi

ж скончыўся іх зямны шлях, пахавалі абодвух на беразе Пярэспы і насыпалі на тым месцы вялікі курган.

А ўзгорак так і застаўся ў памяці людской Змеевым... У нашым часе ён завецца Юбілейным пляцам, а селішча, якое звалася Менскам, стала вялікім горадам і завецца Мінскам. Вось і ўсё, мілыя, — засмяяўся пан Яраш, перахапіўшы ўстрывожаныя погляды кухарчыкаў. — Зарубіце на сваіх сімпатычных носіках: рана ці позна самы люты змей мусіць быць адужаным, таму і мы не будзем баяцца! Знойдзецца на яго ўправа.

— Пане Яраш, вы складней за бабцю Рузалю баеце! — захоплена вымавіла Кунюся, а Янюся згодна заківала галавой.

— Дзіва што, адзін з лепшых экскурсаводаў у горадзе, — пагадзілася пані Лора.

Гледзячы ў акно, прафесар Мяльдзіс задумліва прамовіў:

— Аднак, падобна, аповед бабці Рузалі больш слушны: змей быў толькі паранены, а не забіты. Гэта версія бліжэйшая да міфалагічнай праўды, бо люты змей стары як свет. Час ад часу ён заціхае, а пасля абуджаецца і ўздымае галаву. Ён жа па прыродзе сваёй пакліканы чыніць разбурэнне і ліха. Але на любую сілу большая сіла знойдзецца. Вось вам яшчэ адна легенда: нібыта калі ажывае змей, абуджаюцца і змеяборцы. Скачуць вершнікі на конях з сонечнымі дзідамі ў руках і, дагнаўшы змея, знішчаюць яго...

— Акурат як на абразе са святым Юр'ем! — уздыхнула пані Лора. — Няўжо і мы на свае вочы пабачым, як ажываюць старыя легенды? Пан Мяльдзіс! Мо пошчак коняў тых вояў-змеяборцаў мы і чулі ўчора ў музеі?

— Неадступна думаю пра гэта, ша-

ноўная пані Лора, — адказаў прафесар.

— Столькі пра нашага Цмока пісалі, што ён інакшы, чым лютыя змеі-драконы, — разважала далей пані Лора. — Нібыта больш лагодны, рахманы. Гаспадаром вясёлкі называюць яго, бо, як выпівае ўсю ваду (цмок-цмок), ідзе дождж, і ў небе загараецца вясёлка. Так хочацца верыць, што ён не люты! Мо паварушыцца сабе ў падземных пячорах і засне...

— Хацелася б у гэта верыць, але ліха не перастае быць ліхам, толькі замаскіравацца можа ўдала, — пакруціў прафесар галавой. — А, можа, мы і самі яго прыўкрашаем — у надзеі на лепшае.

Пакуль сядзелі пры стале і гаманілі, сцямнела, распагодзілася, на небе высыпалі зоры.

Азваўся пан Яраш:

— Галава кругам! Хочацца на паветра, на двор! Давайце вогнішча раскладзем, — прапанаваў ён. — Даўно я ля цяпельца не грэўся. Пры полымі мне думаецца добра, мо на розум прыйдзе, што рабіць, як дзейнічаць.

— Цудоўна! У маім садку якраз ёсць адмысловае месца для гэтага. Пан Яраш, пан Мяльдзіс, вось запалкі, дрывы ў дрывотні, распальвайце вогнішча, а мы з дзяўчаткамі далучымся.

У хуткім часе расклалі цяпельца.

— Прапаную спалучыць прыёмнае з карысным і прыгатаваць новую страву з вялікасвецкай кухні, — прапанавала дбайная пані Лора. — Дзяўчаткі, хадзіце дапамагаць: каму што, а мы мусім памятаць пра заданне ад пана Кухара. Толькі гляньце, з чаго мы будзем гатаваць!

Усе абступілі пані Лору і пачалі назіраць, як яна выкладвае з кошыка вузлаватыя клубянькі. Пан Мяльдзіс уважліва паглядзеў на іх і прамовіў:

— О, гэта ж *Helianthus tuberosum* —

тапінамбур па-нашаму.

— Папярэднік бульбы! — падхапіў пан Яраш.

— Так! Тапінамбур з'явіўся на нашых землях раней за бульбу і называўся бульба, — пацвердзіў пан Мяльдзіс.

— Мы ведаем бульбу! — запляскалі ў ладкі Кунюся з Янюсяй. — Але пан Мяльдзіс, чаму вы на яе кажаце тапі... тапінамбур?

— О, даражэнькія, усё проста! Індзейцы Паўночнай Амерыкі, адкуль прывёз гэтую расліну падарожнік Самуэль Шамплейн, называлі яе тупінамба — па назве свайго племені. У французай атрымалася тапінамбур — так і засталася.

— З назвай «бульба» звязана амаль дэтэктыўная гісторыя, — усміхнуўся пан Яраш. — Жыхарам нашых зямель тапінамбур вельмі спадабаў-

Італьянскі клубень

Нам спатрэбіцца: тапінамбур, соль, масла і тоўчаныя (паніровачныя) сухарыкі.

Як гатаваць: аббраць клубні, вымыць, зварыць у падсоленай вадзе, адцадзіць. Паніровачныя сухарыкі падрумняць на патэльні на масле і заліць імі перад падачай на стол прыгатаваны тапінамбур.

Неўзабаве салодкі тапінамбур, паліты духмяным маслам з сухарыкамі, апынуўся на талерках, і ўсе пачулі чароўнае «смачна есці».

Пакаштаваўшы страву, дзяўчаткі раптам пасур'езнелі і звярнуліся да дарослых:

— Калі бульба — гэта падземны арцішок, то, можа, страву з яе ўпадабае цмок?

— Мы аднясём яму крыху, ён пакаштуе і стане лагодны?

— Што надумалі! — ускрыкнула пані Лора. — Знайшлі лагоднага! Ды ён прызвычаіўся красунямі харчавання, а яны яму земляную грушу панясуць. Не ўжо!

— І праўда, — падтрымалі пані Лору прафесар і пан Яраш. — Кладзіцеся вы лепш спаць, дзяўчаткі. Ноч на дварэ, трэба і нам раз'язджацца. Пераначуем — больш пачуем. Будзем на сувязі заўтра — мо што да раніцы надумаем.

ся. Яго варылі, пяклі, смажылі, з яго рабілі квас, гарбату, каву! Салодкія клубянькі не баяліся маразоў і засухі, іх можна было есці ад восені да вясны. Нават Ганна Цюндзявіцкая яго моцна хваліла! Але гадоў праз пяцьдзясят з'явілася картопля-бульба і пасунула тапінамбур-бульбу з градкі, прыхапіўшы з сабой імя! Памянялася толькі адна літара.

— А яшчэ гэту расліну называюць земляной грушай, бараболом, падземным арцішокам і італьянскім клубнем, — дадала пані Лора. — Менавіта страву «Італьянскі клубень» мы зараз і прыгатуем. Рэцэпт вельмі просты, і гатуецца страву лёгка, у любых умовах, нават на вогнішчы.

Працяг будзе.

бярэзка

Штомесячны грамадска-палітычны
і літаратурна-мастацкі часопіс (для дзяцей
сярэдняга і старэйшага школьнага ўзросту)
Выдаецца са снежня 1924 года
Узнагароджаны ордэнам «Знак Пашаны»

Заснавальнік
Вытворча-выдавецкае рэспубліканскае ўнітарнае прад-
прыемства «Дом прэсы»

Выконваючы абавязкі галоўнага рэдактара:
Валянціна Андрэеўна Красоўская

Рэдакцыйная калегія:
Алесь Бадак, Алесь Дуброўскі, Алесь Карлюкевіч, Уладзімір
Ліпскі, Алена Масла, Людміла Рублеўская, Аляксей Чарота,
Таццяна Швед

Адрас рэдакцыі

Юрыдычны і паштовы адрасы:
Рэспубліка Беларусь, 220013, г. Мінск,
вул. Б. Хмяльніцкага, 10а.
chas.bjarozka@gmail.com
Тэл.: 8 (017) 311-16-07, 8 (017) 311-16-98.

Падпісныя індэксы:
74822 — індывідуальны
74888 — індывідуальны льготны для членаў БРПА
748222 — ведамасны
74879 — ведамасны льготны для ўстаноў адукацыі і культуры

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі сродку масавай
інфармацыі № 210 ад 25.07.2019, выдадзенае
Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь

Выдавец:
Рэспубліканскае ўнітарнае
прадпрыемства «Дом прэсы»
Дырэктар:
Фёдар Пятровіч Караленя

Спецыяльны карэспандэнт:
В. А. Красоўская
Мастацкі рэдактар, камп'ютарная вёрстка:
П. В. Каралева
Стыль-рэдактар:
П. У. Забела
Рэдактар аддзела:
К. А. Сітнік

Падпісана да друку 20.10.2021 г.
Фармат 60×84 1/8. Друк афсетны.
Ум. друк. арк. 3,72. Ул.-выд. арк. 3,42.
Тыраж 503 экз. Заказ ??.

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства
«БудМедыяПраект»
ЛП № 02330/71 ад 23.01.2014,
вул. В. Харужай, 13/61, 220123, г. Мінск, Рэспубліка Беларусь
© РУП «Дом прэсы», 2021

- 01 Белліт. Беларусь містычная
- 04 Незапыленае. Хэлоўін па-беларуску, або Як
беларусы духаў сустракаюць
- 06 Дайджэст. Магія перакладу, або Як творы за-
межнай літаратуры могуць выклікаць любоў
да роднай мовы
- 08 Hist. Легенда пра Камароўку
- 10 Дайджэст. Беларусі бестыяры: як апрануцца
ў Дзень усіх святых
- 14 Level 80. Антычнасць на далоні: багі і героі
мабільных гульняў
- 19 Заяўка на Парнас. Вершы
- 25 Заяўка на Парнас. Проза
- 26 Літаратурныя старонкі. Цмок і «падзёмы
арцішок». Кулінарная школа кухарчыкаў.
Працяг

Аўтар вокладкі і разварота: Аліна Лабус
byami (byami_art).

Аўтар фотаздымка: Кацярына Ярашэвіч
(e_r_o_s_h_k_a .

Цяпер «Бярэзку» можна набыць анлайн!
Заходзь на **belkiosk.by** — і любімы часопіс будзе
ў тваім гаджэце!
А для амататараў шоргату паперы пад пальцамі —
ільготная падпіска па індэксе 74888
(індывідуальная) і 74879 (ведамасная).

«Бярэзка» ў сацсетках:

 @bjarozka

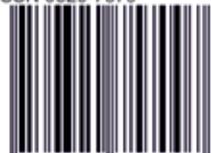
 @bjarozka.mag

Аўтар: ВОЛЬГА БАБУРЫНА (PALUNISA)

ISSN 0320-7579

9 770320 757007

EAC

21010